אלא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא אמר רב שמואל בר רב יצחק אמר רב כל הנאכל כמות שהוא חי אין בו משום בישולי עובדי כוכבים בסורא מתנו הכי בפומבדיתא מתנו הכי אמר רב שמואל בר רב יצחק אמר רב כל שאינו נאכל על שולחן מלכים ללפת בו את הפת אין בו משום בישולי עובדי כוכבים מאי בינייהו איכא בינייהו דגים קטנים וארדי ודייסא אמר רב אסי אמר רב דגים קטנים מלוחים אין בהן משום בישולי עובדי כוכבים אמר רב יוסף אם צלאן עובד כוכבים סומך ישראל עליהם משום עירובי תבשילין ואי עבדינהו עובד כוכבים כסא דהרסנא אסור פשיטא מהו דתימא הרסנא עיקר קמ"ל קימחא עיקר אמר רב ברונא אמר רב עובד כוכבים שהצית את האור באגם כל החגבים שבאגם אסורין ה"ד אילימא דלא ידע הי טהור והי טמא מאי איריא עובד כוכבים אפילו ישראל נמי אלא משום בישולי עובדי כוכבים כי האי גוונא מי אסיר והאמר רב חנן בר אמי א"ר פדת א"ר יוחנן האי עובד כוכבים דחריך רישא שרי למיכל מיניה אפילו מריש אוניה אלמא לעבורי שער קמיכוין ה"נ לגלויי אגמא קא מיכוין לעולם דלא ידע הי טהור והי טמא ומעשה שהיה בעובד כוכבים היה גופא אמר (רבה בר בר חנה) א"ר יוחנן האי עובד כוכבים דחריך רישא שרי למיכל מיניה אפילו מריש אוניה אמר רבינא הלכך האי עובד כוכבים דשדא סיכתא לאתונא וקבר בה ישראל קרא מעיקרא שפיר דמי פשיטא מהו דתימא לבשולי מנא קא מיכוין קמ"ל לשרורי מנא קא מיכוין אמר רב יהודה אמר שמואל הניח ישראל בשר על גבי גחלים ובא עובד כוכבים והפך בו מותר היכי דמי אילימא דאי לא הפך ביה הוה בשיל פשיטא אלא לאו דאי לא הפך לא הוה בשיל אמאי מותר בישולי של עובדי כוכבים נינהו לא צריכא דאי לא הפך הוה בשיל בתרתי שעי והשתא קא בשיל בחדא שעתא מהו דתימא קרובי בישולא מילתא היא קמ"ל והאמר ר' אסי א"ר יוחנן כל שהוא כמאכל בן דרוסאי אין בו משום בישולי עובדי כוכבים הא אינו כמאכל בן דרוסאי יש בו משום בשולי עובדי כוכבים התם כגון דאותביה בסילתא ושקליה עובד כוכבים ואותביה בתנורא תניא נמי הכי מניח ישראל בשר על גבי גחלים ובא עובד כוכבים ומהפך בו עד שיבא ישראל מבית הכנסת או מבית המדרש ואינו חושש שופתת אשה קדירה על גבי כירה ובאת עובדת כוכבים

ומגיסה

מדרבנן. שלא יהא ישראל רגיל אצלו במאכל ובמשתה ויאכילנו דבר טמא: **דגים קטנים וארדי ודייסי.** אין נאכלין חיין ואין עולין על שולחן מלכים ללישנא קמא יש בהן משום בישולי עובדי כוכבים ללישנא בתרא שרו: **ארדי.** בולי"ין: **מלוחין.** נאכלין כמות שהן מחמת מלחן: **כסא דהרסנא.** טיגון במוריים שומן דגים עם קמח: **הרסנא עיקר.** ואותו מוריים נאכל כמות שהוא חי ושרי: **קמ"ל קימחא עיקר.** ויש בו משום בישולי עובדי כוכבים שהקמח אינו נאכל חי: **כל החגבים שבאגם.** שנחרכו ונתבשלו מחמת האור. חגב אינו טעון שחיטה: **אפי' מריש אוניה.** שהאוזן רכה ונגלית בחריכתה אפי' הכי שרי הואיל ועובד כוכבים לא לבשל נתכוין: **דשדא סיכתא.** קבילי"א בלע"ז ליבשה בתנור: **וקבר בה ישראל קרא מעיקרא.** והטמין ישראל בתנור דלעת חיה קודם שהוסק התנור והעובד כוכבים הסיקו ונתבשלה הדלעת: **שפיר דמי.** הואיל והעובד כוכבים לא לבשל נתכוין: **פשיטא.** הייני דר' יוחנן: **מהו דתימא.** האי עובד כוכבים לבשולא להאי סיכתא איכוון והא לשם בישול הסיקו: **קמ"ל.** דאין בישול בכלים: **אלא לשרורי מאניה איכוין.** להקשות את היתד ואין דעתו לבישול: **לשרורי.** לשון שריר וקים חזק: **בן דרוסאי.** לסטים היה ואוכל כל דבר המבושל קצת: **בסילתא.** בסל אבל הכא דמנחא אגומרי בלאו היסק דעובד כוכבים הוה מבשל לה לזמן מרובה: שפיתת קדירה קרי כשנותנין אותה על האור:

מגיסה

אלא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא. פרש"י דרבנן גזור משום דחייש שמא יאכילנו דברים טמאים ויותר היה נראה לפרש הטעם משום חתנות וכן פ"ה במתני' אומר הר"ר אברהם ב"ר דוד דודאי שלקות אסרו חכמים כשהעובד כוכבים מבשלם בביתו אבל כשהוא מבשל בביתו של ישראל אין לחוש לא לחתנות ולא לשמא יאכילנו דברים טמאים ולא הודה לו ר"ת דודאי כיון שהעובד כוכבים מבשל לא חלקו כלל חכמים בין רשות הישראל לרשות העובד כוכבים כי לעולם יש לחוש שמא לא יזהר גם בביתו של ישראל כמו בביתו של עובד כוכבים: **איכא** בינייהו דגים קטנים וארדי ודייסא. פי' שאינם נאכלים חיים ואין עולין על שולחן מלכים ואור"ת למדנקט הני ולא נקט דבש וגבינה שעולין על שולחן מלכים ונאכלים חיים ש"מ דבעי למנקט דברים שנעשה בהם לשון אחרון מוסף על הראשון ולהקל עליו דאפילו אינו נאכל חי כיון שאינו עולה לית ביה משום בישולי עובדי כוכבים ולכן פסק ר"ת דהלכתא כהני תרי לישני ואי איכא חד מינייהו או נאכל חי או אינו עולה אין בו משום בישולי עובדי כוכבים דבשל סופרים הלך אחר המיקל וראיה מדאמרינן לקמן בשמעתין (ע"ב) גבי משחא שליקא וכן גבי דבש בסתם התלמוד (לקמן לט:) אי משום בישולי עובדי כוכבים נאכל כמות שהוא חי הוא פירוש ולא שייך ביה בישולי עובדי כוכבים אע"ג דעולה על שולחן מלכים הוי וגם ר' יוחנן עבד לקמן (דף נט. ע"ש) עובדא להיתר גבי תורמוסא דשלקי עובדי כוכבים ואכלו ישראל דאסר רשב"ג וא"ל רבי יוחנן אדמקטורך עלך זיל הדר דכל שאינו עולה על שולחן מלכים אין בו משום בישולי עובדי כוכבים ואע"ג דתורמוס אינו נאכל כמו שהוא חי: **דגים** קטנים מלוחים אין בהם משום בישולי עובדי כוכבים. פי' אם בישלן עובד כוכבים אחרי שמלחן ישראל שרו כיון שקודם בישולם היו נאכלים מחמת מלחם אמר רב יוסף ואם צלאן סומך עליהם משום עירובי תבשילין ולא גרס עובד כוכבים עד ואי עבדינהו עובד כוכבים כסא דהרסנא כפר"ח והשתא ניחא דלא תקשי לקמן דר' יוחנן דאסר דג מליח וביצה צלויה דהתם מיירי במלחו עובד כוכבים והכא מיירי במלחו ישראל ודגים קטנים מלוחים נאכלין כמו שהם חיים אומר רבי יהודה דמדקאמר מלוחים דמשמע שאין מלוחים אסירי א"כ צ"ל דמיירי בגדולים קצת שעולים לפעמים על שולחן מלכים דאי לא תימא הכי תקשי לן להא דאמר איכא בינייהו דגים קטנים פי' דלמ"ד נאכל כמו שהוא חי יש בו משום בישולי עובדי כוכבים ולמ"ד אינו עולה דגים קטנים אין בו משום בישולי עובדי כוכבים והלכתא כתרוייהו לקולא וא"כ אמאי נקט מלוחים אפילו אין מלוחים נמי: **קא** משמע לן קימחא עיקר. מכאן היה ר"ת מתיר קנוי"ש ואובלי"ש של עובדי כוכבים לאותם שאין נזהרים מפת של עובדי כוכבים דלמאי ניחוש אי משום דם בילים רוב בילים שלנו אין בהם דם ואי משום בילי עוף טמא הרי אינם מצויים בינינו ואי משום בישולי עובדי כוכבים קימחא עיקר והוי כמו פת [וע"ע תוס' חולין סד. ד"ה סימנין ותוס' ביצה טז: ד"ה קמ"ל]: **לעולם** דלא ידיע הי טמא והי טהור. משמע הא אי הוה ידיע הי טהור הוה שרי ומכאן ראיה להתיר חגבים בלא שחיטה ועוד ראיה דעופות לא הוצרכו שחיטה אלא מפני שהוטלו בין בהמה לדגים והלכך לפטרן בולא כלום א"א שכבר הוקשו לבהמה משמע הא לאו הכי פטירי משום דהוקשו לדגים וכל שכן חגבים שהוזכרו אחר דגים כדתנא בתוספתא וכל נפש חיה הרומשת במים אלו דגים ולכל הנפש השורצת על הארץ אלו חגבים ועוד תניא בתוספתא אוכל אדם חגבים בין חיין בין מתין ואינו חושש וא"ת ומיין היכי שרו הא איכא בל תשקצו דאמרינן ס"פ ר' עקיבא (שבת דף צ:) רב חוייה לרב כהנא דקא מעבר שושיבא אפומיה א"ל שקליה דלא לימרו קא אכל ליה וקא עבר משום בל תשקצו וי"ל דהא דשרי בתוספתא חיין היינו היכא שחתך ממנו אבר אחד ורמלו היטב דליכא בל תשקצו באותו אבר [עי' תוס' חולין סו. ד"ה כמאי ותוס' שבת צ: ד"ה דלא]: **קא** משמע לן לשרורי מנא קא מיכוין. ואע"ג דאמרינן בפ' כלל גדול (שבת דף עד: ושם ע"ש) האי מאן דשדי סיכתא לאתונא חייב משום מבשל היינו לענין שבת דאע"ג דלשרורי מנא קא מיכוין מ"מ הוא מבשל קצת וגם לאותו בישול גרוע הוא מתכוין וגבי שבת החמירו להחשיבו אבל לענין בישולי עובדי כוכבים לא חשיב ואינו (חייב) עד שיתכוין לבישול גמור:

ואתא

עין משפט נר מצוה

קנא א ב מיי' פי"ז מהל' מאכלות אסורות הלכה יד טו סמג לאוין קמג טוש"ע י"ד סי' קיג סעיף א:
קנב ג מיי' שם הלכה טו טוש"ע שם סעיף יב:
קנג ד טוש"ע שם סעיף כ:
קנד ה ו מיי' שם הל' יט טוש"ע שם סעיף ה:
קנה ז מיי' שם הלכה טז טוש"ע שם סעיף ו:
קנו ח טוש"ע שם סעי' ח:

מסורת הש"ס

א) שבת נא. מ"ק יב: יבמות מו. לקמן נט., ב) [ביצה כח.], ג) [עירובין סה: וש"נ], ד) [נ"ל רב חנן בר אמי א"ר פדת], ה) שבועות יח., ו) שבת כ., ז) [וע"ע תוס' לקמן נט. ד"ה כל], ח) [חולין סד. ד"ה סימנין איתא להיפך וצ"ל באתח ר"ת], ט) [מלאית' בחולין סו:], י) [תרומות פ"ט ה"ו], כ) [צ"ל אסור].

לעזי רש"י

בוליי"ן. פטריות.
קבילי"א [קיביל"א]. יתד, וו, זיז.

מוסף רש"י

אין בהן משום בישולי עכו"ם. שגזרו חכמים בבשולי נכרים משום חתנות ועל שנאכל כמו שהוא חי לא גזרו על בשולו, דכיון שנאכל כמו שהוא חי אינו בשיל, דלא אהני מידי, ואלו נאכלין על ידי מלחן חיים (ביצה טז.). **אפילו מריש אוניה.** ואע"פ שמתבשל ליבשל (כתובות ה:). **כמאכל בן דרוסאי.** לסטים היה ומבשל בישולו שליש (שבת כ.). כל שהוא מבושל ביד ישראל כמאכל בן דרוסאי שוב אין בגמרו משום בישולי נכרים (שם).

רבינו חננאל

כר' שמואל בר יצחק דאמר משום רב כל הנאכל כמות שהוא בחי אין בו משום בשולי עובדי כוכבים. בסורא מתנו הכי. בפומבדיתא מתנו לה הא דרב כל שאינו עולה על שלחן מלכים לאכול בו את הפת אין בו משום בשולי עובדי כוכבים. איכא בינייהו דגים קטנים וארדי ודייסא דהני כגון דגים קטנים. וארדי א) אינן נאכלין בחי ונאכלין בפת. ודייסא נאכלת בחי ואינה נאכלת בפת כו'. כותח של עובדי כוכבים מותר ולא חיישינן לפת שיש בו. שאין פת עובדי כוכבים אסורה באכילה אי לא משום חתנות. אבל לכותח שרי דתני ר' חייא לחם האפוי לכותח העשויה בלמודים פטורה מן החלה. אמר רב אסי אמר רב דגים קטנים מלוחים אין בהם משום בשולי עובדי כוכבים. אמר רב יוסף אם צלאן עובד כוכבים סומך עליהן משום ערובי תבשילין. ואי עבדינהו עובד כוכבים כסא דהרסנא קמחא עיקר ולא הרסנא ולפיכך אסירי. אמר רב ברונא אמר רב עובד כוכבים שהצית אור באגם כל תגבים שנצלו מחמת האור ולא ידעי אי טמא ואי טהור כולן אסורין ולא מיבעיא עובד כוכבים אלא אפילו ישראל שהצית האור

רבינו חננאל (המשך)

באגם אסור. ומעשה שהיה בעובד כוכבים אחד היה. אבל משום בשולי עובדי כוכבים בהאי גוונא לא אסירי דהא א"ר יוחנן עובד כוכבים (שהרדיך) [דחריך] רישא שרי למיכל ישראל מינה אפילו מריש אוניה. אלמא לעבורי שער קא מיכוין ולא לבשולי. הכא נמי לגלויי אגם קא מיכוין. דייק רבינא מהא דא"ר יוחנן עובד כוכבים (שהרדיך) [שחרך] רישא פי' שהבהב ראש כבש להעביר שערה שרי למיכל מריש אוניה שמתבשל לפי שעה עובד כוכבים דשדא סיכתא לאתונא וקבר בה ישראל קרא ונתבשלה שרי. פי' כי שנתן יתידות של עץ לייבשם לנעצן בספינות כמו מסמרים. ואמרינן פשיטא מהו דתימא לבשולי אותן היתידות קא מיכוין. וכיון שכוונתו לשום בישול בעלמא האי קרא שנתבשלה בכבשן אסורה. קמ"ל לשרורי. פי' לחזקם קא מיכוין ולא לבישול. סוגיין דשמעתא עובד כוכבים שלקח בשר מישראל ונתנו ע"ג האור אם נתבשל כמאכל בן דרוסאי אסור אע"פ שנגמרו ביד ישראל אבל אם לא נתבשל כמאכל בן דרוסאי מותר. ותניא מניח ישראל בשר ע"ג גחלים ובא עובד כוכבים ומהפך בו עד שיבוא מביהכ"נ או מביהמ"ד ואינו חושש. והני מילי דליכא חשש דלמא חליף ליה:

א) אולי צ"ל נאכלין בחי [ומסרס דמיירי במלוחים] ונאכלין בפת. ודייסא אינה נאכלת בחי וכו' וצ"ע כאן.